

Příprava k zápočtovému testu

Přednášky:

Agregace zájmů – setřídění a kombinace artikulovaných zájmů.

Artikulace zájmů – vyjadřování zájmů.

ČR – dělba moci – ústava, klasický parlamentní režim.

ČR – moc soudní – 10 let s možností nového jmenování.

ČR – moc výkonná – jmenování premiéra + jmenování vlády, neexistence lhůt při jmenování vlády.

ČR – moc zákonodárná – senát jen pojistka, má slabé pravomoci, je pouze brzda ústavních změn, obtížné rozpouštění poslanecké sněmovny – neusnese-li se do 3 měsíců od návrhu zákona, zasedání přerušeno na víc než 120 dní, více jak 3 měsíce neusnášeníschopnost, nevyslovení důvěry vládě (potřetí).

Dělba moci – zákonodárná, výkonná, soudní.

Francie – moc soudní – dualismus soudní moci (soudní řád a správní řád), zákon o projevu obecné vůle národa, přerůstání v ústavně právní stát.

Francie – moc výkonná = prezident – volen přímo, během výkonu funkce nedotknutelný, pravomoci vlastní (bez kontrasignace – volné rozhodování o předsedovi vlády, rozpouštění národního shromáždění, možnost vyhlásit referendum, mimořádné pravomoci v případě ohrožení Francie) a s kontrasignací – podepisování dekretů přijatých ve vládě, vyhlášení přijatých zákonů, vedení vojenské a zahraniční politiky, garance nezávislosti soudů.

Francie – moc výkonná = vláda – premiér jmenován prezidentem, organizuje a řídí vládu, vybírá její členy, vláda odpovědná národnímu shromáždění, rozplihlé pravomoci v legislativě, zasedá jako ministerská rada.

Francie – moc zákonodárná = parlament – národní shromáždění (577, 5 let), senát (321).

Moc politická – tradiční (monarchové, kmenoví náčelníci), racionální (zákony, volení úředníci), charismatická (víra, náboženství, diktátoři).

Model parlamentní (VB, SRN) – obyvatelstvo volbami ovlivňuje parlament, sdílená „legislativně-exekutivní“ moc, hlava státu malé pravomoci, slučitelnost funkcí ve vládě a parlamentu. Premiérský systém (VB – bipartismus, premiér vůdcem nejsilnější strany, pevná stranická disciplína, SRN, ústavní zákaz antisystémových stran, nedůvěra spolkovému kancléři, problém srůstu legislativní a exekutivní moci), vláda zákonodárského sboru, krize parlamentního modelu je krizí vlád, ne systému.

Model parlamentní – typy – premiérský systém, vláda zákonodárského sboru, dle postavení premiéra ve vládě první nad nerovnými, první mezi nerovnými nebo první mezi rovnými.

Model poloprezidentský (neoprezidentský) (Francie) – kombinace prezidentského a parlamentního modelu, všelidově volený prezident, duální struktura exekutivy (sdílená pravomoc prezidenta a premiéra), odpovědnost vlády a premiéra parlamentu, premiér a vláda nezávislí na prezidentovi, prezident nezávislý na parlamentu, není oprávněn vládnout sám.

Model prezidentský (USA) – přímá volba hlavy státu, prezident stojí v čele vlády a řídí exekutivu, nelze předčasně rozpouštět parlament, odvolat prezidenta lze na základě soudu, neslučitelnost funkcí ve vládě a parlamentu. Nezávislost zákonodárné a výkonné moci, problém „rozdělené vlády“ a budování legislativních koalic, krize prezidentského modelu se snadno promění v krizi celého politického systému.

Modely demokracie – westminsterský = majoritní (bipartismus, převaha exekutivy nad legislativou, jednokomorový parlament, flexibilní ústava) a model konsensuální (široké vládní koalice, rovnováha legislativy a exekutivy, multipartismus).

Participace politická – způsoby podílení se na politickém procesu.

Pojetí státu – idealistické (lidé spojení mravní ideou), funkcionální (zajišťování pořádku, bezpečnosti), organizační (financování veřejných institucí z veřejných prostředků).

Politologie normativní – hodnotí výroky jako součást politické vědy.

Politologie deskriptivní – hodnotící výroky jsou nedokazatelné, politická věda se zabývá jen fakty.

Tendence decentralizační – participace, legitimita, kontrola moci.

Stát podle typu dělby moci – prezidentský model dělby moci, parlamentní model dělby moci, poloprezidentský (neoprezidentský) model dělby moci.

USA – moc soudní – třístupňová soustava federálních soudů, nejvyšší soud USA (9 soudců doživotně)

USA – moc výkonná = prezident – úřední hlava státu, vrchní velitel ozbrojených sil, svolává kongres, vetuje zákony, jmenuje úředníky, uzavírá smlouvy, uděluje milosti. Sesazení jen na základě odsouzení (2x, neprošlo).

USA – moc zákonodárná = kongres – sněmovna reprezentantů (435, 2 roky), senát (100, 6 let – po třetinách), obě komory stejné pravomoci, ve volbách relativní většina.

Ústava – dělení – (jeden vládce/malá skupina/velká skupina – vlastní zájem/zájem všech) – tyranie, oligarchie, demokracie, monarchie, aristokracie, politea.

VB – nejstarší parlamentní, ústavní zdroje, parlamentní zákony, královské výsady, precedenty, ústavní zvyklosti.

VB – královna – slabá hlava státu, jmenuje ministry a premiéra, rozpouští dolní sněmovnu, jmenuje lordy, vetuje legislativu, vyhlašuje válku, uzavírá mír.

VB – moc výkonná = premiér a kabinet – široké pravomoci premiéra, je vůdcem většinové strany.

VB – moc zákonodárná = parlament – dolní sněmovna (646, 5 let), horní sněmovna (753).

Vznik státu (teorie) – theologická, patriarchální, patrimonialní, násilí, smluvní.

Zájem politický – představa, že společnost je sestavena z mnoha skupin a jedinců a různými zájmy.

Zřízení státní – unitární stát, federace, konfederace, unijní stát, personální unie.

Cvičení:

Disproporcionalita volebního systému – nepoměrnost, vztah mezi % získaných hlasů a % získaných mandátů, nadreprezentovaná a odreprezentovaná. Lze měřit indexem deformace (vztah k 1 straně) a indexem disperze (= index Loosemore-Hanby, vztah k více stranám).

Disproporcionalita – faktory, které ji ovlivňují – velikost volebního obvodu, počet kandidujících subjektů, váha hlasu, volební geometrie.

Forma kandidatury – upravuje vztah mezi voličem a kandidátem a kandidátem a stranou. Personalizovaná (personální, lístek pro jednu osobu), kandidátní listina (podstatná je strana, pak následují kandidáti, je přísně vázaná, vázaná nebo otevřená, hodnotí se uzavřenost a blokovánost).

Formule volební – volební technika, nejdůležitější komponenta volebního systému.

Formule volební – dělení – většinové, poměrné.

Formule volební poměrné – metoda volebních kvót, metoda volebních dělitelů, metoda přenosného hlasu

Formule volební většinové – princip prosté většiny, princip absolutní většiny, alternativní hlasování.

Geometrie volební – Gerymandering, vytyčení volebních obvodů – sbalování, roztříštění.

Hlas kombinovaný – panašování, tolik hlasů, kolik mandátů, označit pořadím nebo křížkem – komunální volby do zastupitelstva.

Hlas kumulativní – např. všechny hlasy lze udělit jednomu kandidátovi.

Hlas limitovaný – hlasů je méně, než zastupitelů.

Hlas preferenční – možno označovat kandidáty číslováním (pořadí) nebo křížkováním – krajské volby, parlament.

Hlas vícenásobný – hlas preferenční, hlas kombinovaný, hlas limitovaný, hlas kumulativní.

Hlasování alternativní – výběr ze seznamu, určit alespoň jednoho + určit preference, kdo má nad 50% => mandát, s nízkým počtem se vyškrtnou a pořadí se určí dle preferencí.

Hlasování blokové – nutno omezit hlasování (limitovaný hlas), systém jednoho nepřenosného hlasu (jeden hlas) a systému kumulativního hlasování (kumulativní hlas).

Klausule volební – počet hlasů nutný k postupu a následnému přidělení mandátů, překročením volební klauzule nevzniká nárok na mandát, přirozený práh x umělý práh.

Metoda volebních dělitelů – vychází z metody největšího průměru, pro výpočet metoda D'Hondtova, metoda Sainte-Lague, metoda dánského dělitele, metoda imperiálu, upravený Sainte-Lague, upravený D'Hondt, metoda Huntington.

Metoda volebních kvót – předpoklad, že % získaných mandátů = % získaných hlasů, pro výpočet Hareho kvóta, Droopova kvóta, Hagenbach-Bischoffova kvóta, Imperialiho kvóta, zbudou-li nerozdělené mandáty – metoda největšího zbytku, metoda největšího průměru.

Obvod volební – soubor voličů; je jednomandátový (senátor), vícemandátové.

Okrsek volební – součást volebního obvodu, místo, kam voliči chodí volit.

Princip absolutní většiny – vyhrává ten, kdo má nadpoloviční většinu, jednomandátové obvody, dvou a tří kolové.

Princip prosté (relativní) většiny (FPTP) – v jednomandátových obvodech vyhrává ten, kdo má nejvíce hlasů, ve vícemandátových systémech blokové hlasování.

Procedura volební – poslední fáze volebního procesu.

Převod hlasů na mandáty – struktura hlasu, forma kandidatury, volební obvod, volební klauzule, volební formule.

Struktura hlasu – spojena s formou kandidatury.

Struktura hlasu – typy – jediný hlas (alternativní hlas), vícenásobný hlas (více hlasů), dvojitý hlas (hlasy dva, na sobě nezávislé).

Systém volební – soubor pravidel, volební proces.

Systém volební – druhy – většinový (kdo má většinu, má mandát), poměrný ($\% \text{ získaných hlasů} = \% \text{ získaných mandátů}$), smíšený.

Váha hlasu – poměr mezi mandáty a hlasy, kolik hlasů připadá na jeden mandát, malapportionment.

Volby – filtry – oprávnění voliči a kandidáti (volič 18 let, poslanec 21 let, senátor 40 let, zastupitel 18 let, poslanec evropského parlamentu 21 let, prezident 40 let), účastníci voleb (volba zúčastnit se, povinná volební účast – Rakousko, Belgie), zastupitelský orgán (rozdělení mandátů), vznik vládní většiny.

Volby – funkce – reprezentace názorů společnosti, participace voličů u voleb, legitimita zvoleným zástupcům.

Volby – slouží k výběru zastupitelů společnosti.

Disproporcionalita volebního systému ve vztahu k jedné straně:

$$\text{Index deformace} = i_D = \frac{\% m}{\% h}$$

Výsledek např. 0,75 => strana získala 75% toho, co měla získat.

> 1 – nadreprezentovaná

= 1 – dokonale reprezentovaná

< 1 – podreprezentovaná

Disproporcionalita volebního systému ve vztahu k více stranám:

$$\text{Index disperze} = \text{index Loosemore-Hanby} = i_{L-H} = \frac{\sum |\% m - \% h|}{\text{pocet_stran}}$$

Výsledek např. 10 => 10%, o které byla ochuzena strana B.

Poměrné volební formule – metoda volebních kvót:

H – celkový počet hlasů

M – celkový počet rozdělovaných mandátů

$$\text{Hareho kvóta} = Q_H = \frac{H}{M}$$

$$\text{Droopova kvóta} = Q_D = \frac{H}{M + 1} + 1$$

$$\text{Hagenbach-Bischoffova kvóta} = Q_{H-B} = \frac{H}{M + 1}$$

$$\text{Volební kvóta Imperiálu} = Q_I = \frac{H}{M + 2}$$

Metoda největšího zbytku = NZ = $h - mQ$

$$\text{Metoda největšího průměru} = N\phi = \frac{h}{m + 1}$$

Poměrné volební formule – metoda volebních dělitelů:

Formule	Posloupnost dělitelů	Zvýhodnění
Metoda d'Hondtova	1, 2, 3, ... n	
Upravený d'Hondt	1,42, 2, 3 ... n	
Metoda Sainte-Laguë	1, 3, 5, ... 2n-1	Vyškrtnutí sudých řádků
Upravený Sainte-Laguë	1,4, 3, 5 ... 2n-1	
Metoda dánského dělitele	1, 4, 7, ... 3n-2	Malých stran – vyškrtnutí 2. a 3., 5. a 6.... řádku
Metoda Imperiali	2, 3, 4, ... n+1	Velkých stran – vyškrtnutí 1. řádku
Metoda Huntington	1,41, 2,45, 3,46, ... $\sqrt{n^2+n}$	